

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Etniliste konfliktide ja radikaliseerumise ennetamise soovitusi koolidele

Oliver Nahkur, Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut
Helina Maasing, Sisekaitseakadeemia

RITA-RÄNNE
projekt

RITA-RÄNNE projekt aitab välja töötada teaduslikult põhjendatud innovaatilisi lähenemisi rände ja lõimumise protsesside juhtimiseks Eestis, eesmärgiga aidata kaasa majanduse arengule ja ühiskonna sidususe suurenemisele

Head õpetajad ja koolitöötajad

Arvestades nii Eestis kui ka mujal maailmas aset leidvat suurenevat mitmekultuurilisust ning koolides juhtunud traagilisi sündmusi (nt koolitulistamised) ning rahvusvahelise kogukonna üha süvenevat muret noorte pärast, keda äärmuslik propaganda kasutab ära oma ideoloogia ja vägivald levitamiseks, on oluline, et kool oleks kaasatud radikaliseerumise, etniliste konfliktide ja vägivald ennetamise protsessi.

Varasema teaduskirjanduse põhjal oleme esitanud mõned olulisemad soovitusel koolidele etniliste ja immigratsioonist tingitud konfliktide ning radikaliseerumise ennetamiseks. Esmalt kaardistasime teooriatest ja eelnevatest empiirilistest uuringutest lähtudes etniliste ja immigratsioonist tingitud konfliktide teket soodustavaid tingimusi ehk riskitegureid (huvi korral vt riskitegurite ülevaadet Rände-RITA projekti toimetisest [„Etnilise konflikti riski indeks“](#)). Oma soovitustes keskendume nendele riskiteguritele, millega tegelemisel on oluline roll koolil. Kool on eriti oluline, sest noored veedavad seal suure osa oma ajast, leiavad oma esimesed sõbrad ja hakkavad kujundama oma vaateid ühiskonna ja neid ümbritseva maailma kohta. Sageli on just õpetajad või teised koolikaaslased esimeste hulgas, kes märkavad (kaas)õpilases võimalikke radikaliseerumise märke. Seega on kool ja õpetajad olulised partnerid kohalikes võrgustikes radikaliseerumise ja äärmusliku vägivald protsessi ennetamises ja tõkestamises. Radikaliseerumise ennetamise puhul oleme siinkohal välja toonud teadlikkuse tõstmisega, riskide hindamisega ja koostööga seotud soovitusel. Täiendavalt soovitame Teil tutvuda Maasing ja Salvete (2020) juhendiga [„Äärmuslik vägivald ja radikaliseerumine koolis – 10 vastust, mida õpetaja peab teadma“](#). Seal on täpsemalt vastatud järgnevatele küsimustele: mis on radikaliseerumine ja äärmuslik vägivald; millised noored võivad selle suhtes haavatavad olla; millised on võimalikud radikaliseerumise riskinäitajad; kuidas õpetaja peaks tegutsema, kui ta märkab ohumärke; ning kes on tema partnerid selliste juhtumitega tegelemisel; millised teemad võiks olla õppekavades, et ennetada noorte radikaliseerumist; ning kuidas käsitleda vastuolulisi teemasid klassiruumis. Kooli rollist radikaliseerumise ennetamises saab täpsemalt lugeda Rände-RITA projekti toimetisest [„Polariseerumise ja radikaliseerumise ennetamine – kohaliku omavalitsuse koostöö kogukondadega ja kooliga“](#) ning võrgustiku koostöö kohta leiab täiendavat infot Politsei- ja Piirivalveameti koostatud käsiraamatust [„Radikaliseerumise varajane märkamine ja võrgustikutöö. Käsiraamat kohalikele omavalitsustele“](#).

Soovitusi etniliste ja immigratsioonist tingitud konfliktide vältimiseks

- ❖ Tegeleda teadlikult kooli kui institutsiooni usaldamise suurendamisega immigrantide ja kohalike inimeste seas, see aitab vähendada üldist konflikti ohtu.
- ❖ Luua positiivseid kontakte erinevate etniliste rühmade vahel. Selleks:
  - soodustada õppeprotsessis õpilaste n.ö segarühmades töötamist;
  - kutsuda õpilasi ja lapsevanemaid arutlema kooli visiooni ja arendamise üle, kusjuures oluline on tekitada segarühmades arutlemist.
- ❖ Suurendada teadlikult õppeprogrammis mitmekultuurilise maailma teadmiste mahtu (geograafia, keeled, ühiskonnaõpetus, kehaline kasvatus jne). Etnilised ja rassilised stereotüübid on konfliktide eelduseks. Kõige lihtsam on nendega tegelda haridussüsteemis. Soovitame neid käsitleda õppeprogrammis.
- ❖ Suurendada teadlikult uute õpilaste ühtekuuluvustunnet teiste õpilastega praktiliste ühistegevuste kaudu.
- ❖ Immigrantide ja kohalike inimeste eduka lõimumisprotsessi oluline osa on väärtusõpetus. Erinevatest väärtustest on olulisemad sallivus, sooline võrdsus, ühine riigi-identiteet, vägivaldatus, inimeste võrdõiguslikkus. Soovitame neid kõiki käsitleda õppeprogrammis.
- ❖ Oskus lahendada konflikte on vägivalda vähendamise strateegia oluline osa. Selle oskuse arendamiseks on oluline arendada õpetajate ja teiste koolitöötajate vastavaid oskusi, korraldada oskusi arendavaid mänge ning toetada kiusamise (vägivalda) vaba kooli liikumist. Soovitame korraldada kursuseid arendamiseks probleemide vägivaldavaba lahendamise oskusi.
- ❖ Väga oluline riskide allikas on tunnetatud ebavõrdne kohtlemine ja diskrimineerimine. Kindlustada, et nii õpilased kui vanemad tunnetaksid, et neid koheldakse koolis õiglaselt. Vajadusel seletada erineva kohtlemise tausta ning vajadust.

Soovitusi radikaliseerumise varajaseks märkamiseks ning ennetamiseks

Teadlikkuse tõstmine

- ❖ Parandada õpetajate ja muu koolipersonali teadlikkust radikaliseerumise ohumärkidest, sh online keskkonnas.
- ❖ Parandada õpetajate teadmisi ja oskusi, kuidas nad saavad panustada üldisesse radikaliseerumise ennetusse õppetöö raames (nt käsitledes demokraatlikke ühiskonna väärtusi, arendades õpilastes kriitilist mõtlemist, oskust käsitleda vastuolulisi ja tundlikke teemasid klassiruumis).
- ❖ Parandada õpetajate teadmisi ja oskusi kriisikommunikatsioonist. Kuidas rääkida õpilastega ja lastevanematega, kui mõni raske sündmus on koolis või õpilasega aset leidnud.

Riskihindamine

- ❖ Veenduda, et kool mõistab riske, mis võivad kaasneda õpilaste radikaliseerumisega (nt kaasõpilaste radikaliseerumine, äärmuslik käitumine, vaimne ja füüsiline vägivald, koolimõrv) ja suudab nendele riskidele asjakohaselt reageerida.

- ❖ Luua või täiendada olemasolevaid tegevusjuhendeid, kuidas koolipersonal peaks tegutsema, kui märgatakse mõne õpilase radikaliseerumist (keda teavitada, millal teavitada, mis infot jagada, kellega koostööd teha).
- ❖ Teha koostööd oma piirkonna noorsoopolitseiga, kes suudab jagada praktilist teavet, mis aitavad Teil oma piirkonnas valitsevaid riske paremini mõista.

Koostöö

- ❖ Veenduda, et koolis on olemas tõhusad suhtlemisvõimalused lastevanematega (nt regulaarsed kohtumised (kontakt) vanematega, kus räägitakse ka laiemalt õpilase sotsiaalsest arengust), kuna need võivad sageli olla radikaliseerumise varaste ohumärkide tuvastamise võti. Tavaliselt on just pere ja kool need, kes esimesena märkavad ohumärke – nt äkitselt muutunud palju poliitilisemaks või religioossemaks; isoleerib end sotsiaalselt; koolist puudmised, vägivalda toetamine probleemide lahendamisel.
- ❖ Jagada informatsiooni probleemsete õpilaste osas koostööpartneritele. Koolid peavad aru saama, miks ja millist informatsiooni peaks partneritega jagama (KOV, politsei, sotsiaaltöötaja, vanemad jne) riskikäitumisega noorte kohta. Oluline on mitte ülereageerida ning austada õpilase privaatsust, sest ohumärgi esinemine ei tähenda alati, et laps on radikaliseerumas, vaid need märgivad võivad viidata ka muudele probleemidele (nt depression, lihtsalt protest kõige vastu). Kõiki radikaliseerumise ohumärke tuleb alati hinnata koos muude teguritega ning arvestades isiku tausta ja ümbritsevat keskkonda.
- ❖ Olla teadlik, kes on Teie kohalik võrgustik ja partnerid radikaliseerumise juhtumite lahendamisel.
- ❖ Koostöös teiste partneritega leppida kokku ja määratleda selgelt ära, mis on kooli roll radikaliseerumise juhtumite lahendamisel ning mis on teiste partnerite roll.
- ❖ Teha koostööd ka teiste koolidega, et õpetajad saaksid jagada oma kogemusi ning vahetada informatsiooni juhtumite kohta, mis on nende koolis aset leidnud. Sellistele kohtumistele võib kaasata ka muid partnereid (politsei, psühholoog, noorsootöötajad, KOV esindajad).